

POSTANOWIENIE

Dnia 27 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku E. - OPERATOR SA w G.
przy uczestnictwie D. G., G. G. i Skarbu Państwa
- Starosty Powiatowego w K.
o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 lutego 2013 r.,
zażalenia uczestników postępowania D. G. i G. G.
na postanowienie Sądu Okręgowego w G.
z dnia 25 września 2012 r.,

**oddala zażalenie i pozostawia Sądowi Okręgowemu w G.
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2011 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił wniosek E.-Operator S.A., w sprawie z udziałem D. G., G. Gr. i Skarbu Państwa – Starosty Powiatowego w K. o stwierdzenie zasiedzenia z dniem 25 czerwca 1989 r. służebności przesyłu, polegającej na nieograniczonym w czasie prawie użytkowania słupów energetycznych, posadowionych na nieruchomości położonej w K., działka nr 70/23, dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą Kw nr [...] oraz energetycznej linii napowietrznej 15 kV, przeprowadzonej nad tą nieruchomością, z prawem dostępu (przechodu lub przejazdu) do słupów energetycznych i linii, w miarę potrzeb, wynikających z prawidłowej eksploatacji lub awarii. Sąd rozstrzygnął także o kosztach postępowania. Przyczyną oddalenia wniosku było uznanie daty 3 sierpnia 2008 r., czyli wejścia w życie przepisów o służebności przesyłu, jako terminu początkowego, od którego należy liczyć bieg zasiedzenia przedmiotowej służebności, a więc wnioskodawca mógłby wystąpić o stwierdzenie zasiedzenia dopiero 3 sierpnia 2038 r. Sąd uznał ponadto, że w okolicznościach sprawy nie jest dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu, gdyż za niedopuszczalne należy uznać zaliczanie do okresu niezbędnego do zasiedzenia prawa odpowiadającego służebności przesyłu czasu, przez jaki ze spornej nieruchomości korzystano do 1 lutego 1989 r.

W apelacji od powołanego postanowienia wnioskodawca, zaskarżając je w całości zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2, art. 233 § 1 i art. 217 w związku z art. 227 k.p.c., a także naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 285 w związku z art. 292 k.c., art. 352, art. 172, art. 121 pkt 4 w związku z art. 175 k.c., art. 305¹, art. 305⁴ w związku z art. 292 i art. 172 k.c. Wnioskodawca wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę tego postanowienia i uwzględnienie wniosku, wraz z rozstrzygnięciem w każdym wypadku o kosztach postępowania.

W wyniku rozpoznania apelacji, postanowieniem z dnia 25 września 2012 r. Sąd Okręgowy w G. uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał

do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K., pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za instancję odwoławczą. W uzasadnieniu Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, a jest nią rozważenie kwestii prawnych wynikających z art. 352, art. 292 i art. 285 k.c., dotyczących możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej związanej z posadowieniem na cudzym gruncie urządzeń przesyłowych energii elektrycznej, spełnienia przesłanek zasiedzenia oraz rozważenie podmiotów, na rzecz których mogło nastąpić stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie. W podsumowaniu uzasadnienia Sąd odwoławczy podniósł, że istotne w niniejszej sprawie jest określenie charakteru władztwa Skarbu Państwa nad nieruchomością i urządzeniami przesyłowymi i w tym celu Sąd Rejonowy powinien ustalić, w jaki sposób doszło do przejęcia nieruchomości przez Skarb Państwa i komu przysługiwało w związku z tym prawo własności przedmiotowej nieruchomości. To pozwoli, zdaniem Sądu ocenić dobrą lub złą wiarę, która ma wpływ na długość okresu zasiedzenia. Kolejną kwestią, zdaniem Sądu Okręgowego, jest ustalenie początku biegu terminu ewentualnego zasiedzenia, przez co Sąd Rejonowy powinien ustalić datę posadowienia na obciążonej nieruchomości urządzeń przesyłu energii elektrycznej. Nierozstrzygnięcie wskazanych kwestii uniemożliwiło Sądowi drugiej instancji dokonania kontroli oceny materialnoprawnej zgłoszonego żądania.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 25 września 2012 r. uczestnicy postępowania D. i G. G., zaskarżając to postanowienie w całości zarzucili mu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i uznanie, że nie została rozpoznana istota sprawy oraz zachodzi konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego; art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że w postępowaniu o zasiedzenie Sąd winien z urzędu dokonywać wskazanych w uzasadnieniu postanowienia ustaleń i rozważań. Naruszenie prawa materialnego dotyczy art. 292 k.c. i polega na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji, że służebność o treści odpowiadającej służebności przesyłu może zostać zasiedziana przez inny podmiot niż przedsiębiorca przesyłowy. Skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie apelacji wnioskodawcy, ewentualnie

uchylenie tego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, w każdym wypadku z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania.

W odpowiedzi na zażalenie uczestnik postępowania Skarb Państwa – Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie powinno zostać oddalone.

Zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji w razie uwzględnienia apelacji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. Uchylenie takiego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 tego artykułu, jest uprawnione według art. 386 § 4 k.p.c. tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Rozpoznając zażalenie uczestników postępowania D. i G. G. należy zatem rozważyć, czy zachodzą wymienione przesłanki do uchylenia przez Sąd Okręgowy wyroku Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie. Z pewnością nie jest rzeczą Sądu Najwyższego badanie w postępowaniu zażaleniowym, opartym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zarzutów naruszenia prawa materialnego, jak tego oczekują skarżący przez dokonanie analizy spełnienia przesłanek art. 292 k.c. w odniesieniu do zasiedzenia przez wnioskodawcę służebności oraz zastąpienia Sądu drugiej instancji w rozpoznaniu apelacji i wydaniu stosownego orzeczenia. W postępowaniu zażaleniowym wszczętym na powołanej podstawie prawnej Sąd Najwyższy bada tylko to, czy zachodzą podstawy do skorzystania przez sąd odwoławczy z uprawnienia do uchylenia wyroku (postanowienia w postępowaniu nieprocesowym) i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, tak więc kognicją tego Sądu jest objęta jedynie prawidłowość zastosowania art. 386 k.p.c. i przewidzianych w nim podstaw uchylenia wyroku.

W doktrynie i orzecznictwie jest ugruntowane stanowisko, że w warunkach apelacji pełnej Sąd drugiej instancji powinien przeprowadzić postępowanie na nowo, z wykorzystaniem materiału zebranego przez sąd pierwszej instancji i uzupełniając we własnym zakresie postępowanie dowodowe, jeśli uzna to za

potrzebne. Dlatego powołany przepis stanowi ograniczenie odnośnie do uchylania orzeczeń sądów pierwszej instancji z powodu braków postępowania dowodowego, pozwalając na to tylko w razie konieczności przeprowadzenia takiego postępowania w całości. Myślą przewodnią takiego rozwiązania jest, jak wynika z uzasadnienia noweli do k.p.c. z dnia 16 września 2011 r. skłonienie sądów odwoławczych do oszczędnego korzystania z możliwości wydania wyroku kasatoryjnego oraz jednoznacznego wskazywania w motywach podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. Zajdzie taka sytuacja wtedy, gdy sąd nie rozpozna istoty sprawy, w szczególności przez to, że nie zbada podstaw pozwu i nie przeprowadzi w tym zakresie postępowania dowodowego, nie oceni dowodów oraz nie dokona oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego (por. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Przenosząc powyższe na stan rozpoznawanej sprawy, należy uznać za prawidłowe rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, jako że Sąd pierwszej instancji nie dokonał ustaleń, odnośnie do tego, kto, kiedy i z jakimi skutkami dla dochodzonych praw wniósł urządzenia energetyczne na nieruchomości, nie zostały także zbadane przesłanki zasiedzenia, a jedynie wypowiedziane bez bliższego uzasadnienia pewne, nieraz dość dyskusyjne poglądy prawne, mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, ale nie mogące go od strony faktycznej i prawnej zastąpić. Wskazał na to Sąd Okręgowy w obszernym uzasadnieniu, trafnie podnosząc, że rozmiar postępowania dowodowego, które musiałby przeprowadzić i analiza prawna dotycząca art. 352, art. 292 i art. 285 k.c. spowodowałoby ograniczenie merytoryczne rozpoznania sprawy do jednej instancji, a nie rozstrzygnięcie wskazanych w uzasadnieniu wyroku uchylającego kwestii prawnych przez Sąd Rejonowy uniemożliwia dokonanie kontroli oceny materialnoprawnej zgłoszonego żądania przez wnioskodawcę.

Nie ma racji skarżący również w tej części zażalenia, w której zarzucają naruszenie przez postanowienie Sądu Okręgowego art. 232 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i w związku z art. 6 k.c., ze względu na uznanie, że Sąd nakazał z urzędu dokonywać niektórych ustaleń. Z treści uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że chodziło o przeprowadzenie dowodów na określone okoliczności, a nie

akurat o ich dopuszczanie przez sąd z urzędu. Niemniej na uwagę zasługuje powołany w odpowiedzi na zażalenie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2012 r., IV CSK 330/11, w którym stwierdza się, że nie można sądowi zarzucać naruszenia przepisów postępowania jedynie przez dopuszczenie dowodu z urzędu, tj. wytykać mu, że skorzystał z przysługującego mu uprawnienia, jakie wynika z art. 232 zdanie drugie k.p.c.

Mając to na uwadze należało uznać, że spełnione zostały przesłanki określone w art. 396 § 4 k.p.c. i na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 1¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalić zażalenie, na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 391 § 1, art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c. pozostawiając Sądowi rozpoznającemu sprawę orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego przed Sądem Najwyższym.